

A low-angle photograph of a modern, multi-story building with a light beige facade and large blue-tinted glass windows. The building has a curved, modern architectural style. To the left, there are trees with green foliage. The sky is clear and blue.

ФІНАНСОВІ РОЗСЛІДУВАННЯ: ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНІ

ЗБІРНИК ТЕЗ

Міжнародної науково-практичної конференції

19 травня 2023 року

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи
Кафедра кримінальних розслідувань**

ФІНАНСОВІ РОЗСЛІДУВАННЯ: ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНІ

**ЗБІРНИК ТЕЗ
Міжнародної науково-практичної конференції**

(19 травня 2023 року)

Ірпінь
2023

УДК 343.1:336 (100+477) (06)

ББК 67.311 я431

Ф 59

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Державного податкового університету
(протокол № 12 від 25 травня 2023 р.)*

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова організаційного комітету:

Калганова О. А., канд. юрид. наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту економічної безпеки та митної справи

Заступники голови організаційного комітету:

Колосовський Є. Ю., канд. юрид. наук, завідувач кафедри кримінальних розслідувань; **Яцик Т. П.**, канд. юрид. наук, доцент, професор кафедри кримінальних розслідувань

Члени організаційного комітету:

Мулявка Д. Г., д-р юрид. наук, професор, професор кафедри кримінальних розслідувань; **Тильчик О. В.**, д-р юрид. наук, професор, професор кафедри кримінальних розслідувань; **Винниченко-Кумкова Л. О.**, канд. юрид. наук, доцент, професор кафедри кримінальних розслідувань; **Чигрина Г. Л.**, канд. юрид. наук, доцент, професор кафедри кримінальних розслідувань; **Амеліна А. С.**, канд. юрид. наук, доцент, професор кафедри кримінальних розслідувань; **Гриценко В. В.**, канд. юрид. наук, доцент, професор кафедри кримінальних розслідувань; **Мілімко Л. В.**, канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри кримінальних розслідувань; **Рудая М. І.**, канд. екон. наук, доцент, с.н.с., доцент кафедри кримінальних розслідувань; **Полуніна Л. В.**, канд. юрид. наук, доцент кафедри кримінальних розслідувань; **Супруненко А. М.**, старший викладач кафедри кримінальних розслідувань.

**Фінансові розслідування: імплементація світового досвіду
Ф 59 в Україні : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції, 19 травня 2023 року / відп. за вип. Є. Ю. Колосовський. – Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. – 368 с. – PDF-формат ; мережеве видання ; інституційний депозитарій.
ISBN 978-966-337-693-6**

До збірника увійшли тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Фінансові розслідування: імплементація світового досвіду в Україні».

Публікації відображають результати наукових пошуків авторів, присвячені висвітленню актуальних питань, пов'язаних з кримінальним процесуальним забезпеченням фінансових розслідувань; судово-експертним забезпеченням фінансових розслідувань; інформаційно-аналітичним забезпеченням фінансових розслідувань; міжнародним співробітництвом під час фінансових розслідувань.

Видання розраховане на широке коло читачів, які цікавляться окресленою проблематикою

Тези подаються в авторській редакції.

Організатори конференції не несуть відповідальності за зміст поданих матеріалів.

УДК 343.1:336 (100+477) (06)

ББК 67.311 я431

ISBN 978-966-337-693-6

©Державний податковий університет, 2023

Щиро вітаю учасників конференції!

Шановні колеги!

Незважаючи на важкі випробування, через які щоденно проходить братський народ України, наші друзі об'єднали нас для участі у Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансові розслідування: імплементація світового досвіду в Україні».

Для всіх нас вкрай важливим є обговорення комплексу питань, пов'язаних із протидією фінансовій злочинності, фінансовими правопорушеннями, зокрема їх розкриттям та розслідуванням. Зі свого боку, впевнений, що учасники конференції збагатять теорію та практику в цій галузі своїми науковими дослідженнями.

Не менш важливим є і той факт, що сьогодні ми - закордонні учасники Міжнародної науково-практичної конференції - маємо можливість ще раз висловити свою підтримку, солідарність з українськими колегами, українським народом у боротьбі за свої права та свободу!

Шановні колеги! Перепрошую за, можливо, недосконалу українську мову, але маю бажання звертатися до вас лише українською.

З вашого дозволу я не зачитуватиму свій виступ, з ним можна буде ознайомитися у збірнику наукових праць. До того ж я, як кримінолог, не торкаюся проблематики фінансових розслідувань.

Водночас хочу зазначити, з огляду на сумний досвід Молдови у питанні крадіжки мільярда євро (*для України, можливо, мільярд це не так суттєво*), та акцентувати вашу увагу на такий актуальний аспект, як забезпечення кримінологічної безпеки фінансової системи держави, а також заходи попередження фінансових правопорушень. Повірте, проаналізувавши кращі практики, можна констатувати, що навіть найефективніші розслідування фінансових злочинів тривають роками, вони є досить витратними для держави та платників податків, а відсоток повернення викрадених коштів є доволі незначним.

Беззаперечним є той факт, що заходи профілактики більш ефективні. Однак їх реалізація потребує створення дієвої системи забезпечення фінансової безпеки, підготовки фахівців із кримінологічним мисленням, і, зазвичай, безперервності у боротьбі з корупцією, тіньовою економікою та організованою злочинністю.

А найголовніше, що не викликає жодного сумніву чи заперечення, нам потрібен стабільний мир для забезпечення сталого розвитку. Усі інші нагальні проблеми можливо подолати у співпраці з іншими демократичними країнами світу.

Шановні колеги-науковці, бажаю усім вам творчої наснаги, добробуту, миру та міцного здоров'я від молдавських колег!

Успіхів!

Слава Україні!!!

Валерій БУЖОР

доктор права, професор,

президент Незалежної Кримінологічної Асоціації Республіки Молдова,

ректор Інституту кримінального права та прикладної кримінології

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

Olena Kalhanova, Yevgen Kotukh

Processing capacity of use electronic (digital)
evidence during investigation of criminal offenses
in the sphere of economic activity 15

Бірук О. М., Ведмеденко А. С.

Вивчення проблем регулювання та нагляду
в галузі фінансового моніторингу та боротьби
з фінансовою злочинністю 18

Букин О. В.

Процесуальні джерела при розслідуванні кримінальних
правопорушень у сфері господарської діяльності 21

Василькевич Я. І.

Процесуальні аспекти відшкодування матеріальної шкоди,
завданої російською агресією російської федерації проти України 24

Владовська М. М., Плисюк К. О.

Фінансові розслідування як важливий фактор
забезпечення економічної безпеки держави 30

Глушко Т. О.

Взаємодія слідчих і оперативних підрозділів
у розрізі ефективного виявлення та розкриття
правопорушень в умовах воєнного стану 33

Глушко Т. О.

Огляд документів під час фінансових розслідувань 36

Глушко Т. О.

Проблематика застосування тимчасового доступу
до речей та документів під час фінансових розслідувань 39

Прасюк В. М.

Кримінальний аналіз неструктурованих даних та його сучасна роль у розслідуванні злочинів, що посягають на економіку держави 110

Прохоров К. О.

Проблеми діяльності Бюро економічної безпеки України 113

Умаров А. В.

Особливості проведення обшуків під час розслідування кримінальних правопорушень у господарській діяльності 116

Чигрина Г. Л.

Особливості фіксування кримінального провадження в умовах воєнного стану.....119

Щербань К. С.

Взаємодія органів оперативно-розшукової діяльності з іншими органами у фінансових розслідуваннях 124

Яцик Т. П., Gasimov Z. A.

Електронні (цифрові) докази у кримінальному провадженні 127

**СЕКЦІЯ 2. КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ**

Барташук М. О.

Застосування фізичних методів криміналістики в розслідуванні злочинів 130

Богданова В. А.

Перспективи методико-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування 133

Бойко Є. М.

Методи та прийоми криміналістичного аналізу фінансових документів.....136

Чигрина Г. Л.,

канд. юрид. наук, доцент,

Державний податковий університет

(м. Ірпінь)

ОСОБЛИВОСТІ ФІКСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан в Україні введений «із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року» і, будучи офіційно продовженим шість разів, діє до теперішнього часу [3; 4; 5].

Про введення в Україні воєнного стану та про обмеження прав і свобод людини і громадянина, що є відхиленням від зобов'язань України за Міжнародним пактом про громадянські та політичні права, та про межу цих відхилень і причини прийняття такого рішення Міністерство закордонних справ України, за дорученням Президента України, інформувало Генерального секретаря ООН та офіційних осіб іноземних держав [5].

Відповідні зміни, зокрема, щодо «удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану» були внесені до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) [1; 2].

На нашу думку, застосований у назві закону [1] зворот «удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану» не дуже вдалий. З метою уникнення неоднозначного тлумачення, на тлі вимушеного обмеження прав сторін кримінального провадження (зокрема, окремих громадян, юридичних осіб та їх представників) в умовах воєнного стану, доречнішим було б вести мову про «удосконалення механізму встановлення особливого режиму кримінального провадження в умовах воєнного стану», що повною мірою відповідає змісту ст. 615 КПК України та іншим положенням чинного КПК України [2].

Аналіз практики збирання доказів під час здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану та спілкування з працівниками слідчих підрозділів актуалізує питання щодо особливостей фіксування кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Так, наразі, утруднений, а в окремих випадках – унеможливлений доступ учасників кримінального провадження до правосуддя з метою вирішення слідчими суддями заявлених під час досудового розслідування клопотань, що є суттєвим обмеженням їх прав. Як вихід, на період воєнного стану, законодавцем повноваження слідчого судді покладені на керівників відповідних органів прокуратури і запроваджений механізм оскарження прийнятих прокурорами рішень. Зазначено, що рішення керівника органу прокуратури приймається у формі постанови, яка має містити обґрунтування правомірності здійснення ним повноважень слідчого судді (п. 2 ч. 1 ст. 615 КПК України). Про рішення, прийняті прокурором, невідкладно за першої можливості повідомляється прокурор вищого рівня, а також суд, визначений у порядку, передбаченому законодавством, з наданням копій відповідних документів не пізніше 10 днів з дня повідомлення. Скарги на будь-які рішення, дії чи бездіяльність прокурора, слідчого, прийняті або вчинені ним на виконання повноважень слідчого судді, можуть бути подані до суду. Вважаємо, що такий підхід цілком відповідає міжнародним стандартам захисту прав учасників кримінального провадження.

За загальними правилами, процесуальні дії під час кримінального провадження фіксуються у протоколі та на носії інформації, на якому за допомогою технічних засобів зафіксовані перебіг та результати відповідної процесуальної дії (ст. 103 КПК України) [2].

Враховуючи реальну небезпеку для життя учасників кримінального провадження в умовах воєнного стану, динаміку бойових дій (інтенсивність обстрілів), які впливають на матеріальну обстановку місця події (місця обшуку), зокрема, випадки, коли фіксування за допомогою технічних засобів неможливе з технічних причин – законодавцем передбачений порядок здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану (ст. 615 КПК України) [2].

За можливості, в умовах воєнного стану, в обов'язковому порядку, всі процесуальні дії доцільно фіксувати доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису, зробивши не менше трьох копій цього відеозапису. Всі копії відеозаписів необхідно зберігати в опечатаному вигляді, у недоступних для сторонніх осіб місцях. Такий підхід дозволить надійніше зберегти відеозаписи, необмежену кількість разів їх переглядати, аналізувати зміст, а за потреби – зробити необхідні експертизи щодо цілісності,

Секція 1. Кримінальне процесуальне забезпечення фінансових розслідувань

безперервності відеозапису тощо. При цьому обов'язково необхідно дотримуватися режиму таємниці досудового розслідування, що є особливо актуальним в умовах воєнного стану.

За відсутності можливості складання процесуальних документів про хід і результати проведення слідчих (розшукових) дій чи інших процесуальних дій фіксація здійснюється доступними технічними засобами з подальшим складенням відповідного протоколу не пізніше сімдесяти двох годин з моменту завершення таких слідчих (розшукових) дій чи відповідних процесуальних дій. У будь-якому випадку – всі спроби проведення процесуальних дій (результативні чи невдалі) повинні бути відображені у протоколах. Відсутність результату та/чи неможливість проведення (закінчення) процесуальної дії, зафіксовані у протоколі, підписаному всіма учасниками процесуальної дії, також мають юридичне значення: підтверджують факт інтенсивності обстрілів; захоплення територій військами агресора тощо.

Проведення слідчих (розшукових) дій у нічний час (з 22 години до 6 години) не допускається, за винятком здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану та невідкладних випадків, коли затримка в їх проведенні може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі підозрюваного (стст. 223, 615 КПК України) [2].

Процесуальна дія, яка проводиться у нічний час в умовах воєнного стану повинна бути виправданою, за її результатами необхідно скласти протокол, за наявності – додати безперервний відеозапис обставин проведеної процесуальної дії. За відсутності відеозапису – складання протоколу є обов'язковим.

Практична реалізація вимоги щодо участі понятих у процесуальних діях, які проводяться в умовах воєнного стану, також має свої особливості. Слідчий, прокурор зобов'язаний запросити не менше двох незаінтересованих осіб (понятих) для пред'явлення особи, трупа чи речі для впізнання, огляду трупа, в тому числі пов'язаного з ексгумацією, слідчого експерименту, освідкування особи. Саме перелічені процесуальні дії частіше за інші проводяться в умовах воєнного стану. Але безпека понятих у пріоритеті. Життя людини не має ціни. Тому в умовах воєнного стану законодавець передбачає винятки із загального правила. Винятками є випадки застосування безперервного відеозапису ходу проведення відповідної слідчої (розшукової) дії. Крім перелічених, з дотриманням заходів безпеки, поняті можуть бути запрошені для участі в інших процесуальних діях, якщо слідчий, прокурор вважатиме це за доцільне.

Обшук або огляд житла чи іншого володіння особи, обшук особи здійснюються з обов'язковою участю не менше двох понятих незалежно від застосування технічних засобів фіксування відповідної слідчої (розшукової) дії, крім особливостей, встановлених на період воєнного стану (стст. 214, 615 КК України) [2].

Так, в умовах воєнного стану, при проведенні обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи, якщо залучення понятих є об'єктивно неможливим або пов'язано з потенційною небезпекою для їхнього життя чи здоров'я, відповідні слідчі (розшукові) дії проводяться без залучення понятих. У такому разі хід і результати проведення обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи в обов'язковому порядку фіксуються доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису (ст. 615 КК України) [2].

Як висновок, необхідно констатувати наступне: в умовах воєнного стану всі рішення органів досудового розслідування приймаються у формі *постанови*, а результати проведення процесуальних дій – фіксуються у *протоколі* та доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису. Щоб створити джерело доказів допустиме для використання у кримінальному провадженні чи доказ який може бути використаний при прийнятті процесуальних рішень та на який може посилається суд при ухваленні судового рішення, доцільно в процесі проведення процесуальних дій в умовах воєнного стану максимально дотримуватись положень КПК України щодо фіксування кримінального провадження (Розділ I (Глава 5); Розділ IX-1 КПК України) [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану : Закон України від 27 липня 2022 року № 2462-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2462-20#n61> (дата звернення: 05.05.2023).

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (із змінами і доповненнями). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 05.05.2023).

Секція 1. Кримінальне процесуальне забезпечення фінансових розслідувань

3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII (із змінами і доповненнями). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#n48> (дата звернення: 05.05.2023).

4. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» : Закон України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 05.05.2023).

5. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 05.05.2023).

Наукове електронне мережеве видання

**ФІНАНСОВІ РОЗСЛІДУВАННЯ:
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНІ**

ЗБІРНИК ТЕЗ

Міжнародної науково-практичної конференції

(19 травня 2023 року)

Верстка тез доповідей здійснена на основі текстів, представлених авторами.

За науковий зміст і якість поданих матеріалів відповідальність
несуть автори та наукові керівники учасників інтернет-конференції.

Укладач: *А. С. Амеліна*

Відповідальний за випуск: *Є. Ю. Колосовський,
А. В. Лавренюк*

Верстка: *Д. П. Завальніцька*

Здано до друку 12.06.2023

Друк. арк. 21,25

Замовлення № 1054

Вебсайт кафедри: <https://dpu.edu.ua/uk/kafedra-kryminalnykh-rozsliduvan>

e-mail: 39.11@nusta.edu.ua

Підготовлено до друку Видавничо-поліграфічним центром

«Державний податковий університет»

Державного податкового університету

08205, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, Україна

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи

до державного реєстру видавців, виготовників і

розповсюджувачів видавничої продукції

Серія ДК № 7669 від 20.09.2022